ERNİS KÖY ENSTİTÜSÜ

ERNIS VILLAGE INSTITUTE

Muzaffer DENİZ[1]

Öz

Köy Enstitüleri, çok araştırma yapılan konulardan biri olarak öne çıkmaktadır. Tek partili dönemin sonlarına doğru Türkiye coğrafyasına dengeli bir şekilde dağıtılmış olarak açılan ve çok partili dönemde sona erdirilen köy enstitülerinin kurulmasında çeşitli hedef ve amaçlar güdülmüştür. Esasen iki temel amacı vardır. Birincisi Cumhuriyetin kurulmasının üzerinden yaklaşık 20 yıl geçmiş olmasına karşın nüfusun büyük kısmını barındıran köylerde temel eğitim neredeyse yoktu. Her yedi köyün ancak birinde okul vardı. Buna çözüm getirmek için bu sistem ortaya atılır. İkinci temel hedef köy enstitülerinde yetişen öğretmenler aracılığı ile Cumhuriyet devrimlerinin vatandaşlara, özelde köylülere benimsetilmesi ve içselleştirilmesidir.

Yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere 1940'larda açılmaya başlanan köy enstitülerinin son halkası olarak 1948 yılında Van'da yeni bir enstitü açılmıştır. Bu enstitü, Van ve çevresindeki vilayetlerde bulunan köyleri kapsamak üzere Van-Erciş karayolu üzerinde yer alan Ernis Köyü'nde kurulmuştur.

Enstitü açıldığı yıldan itibaren çevresinde öğretmen olmak isteyen köy çocuklarını kendine çekmiştir. Okul köy enstitüsü olarak etkin olduğu altı yıllık kısa ömründe çevresindeki köy çocukları için umut olmuştur. Bu çocuklar okuldan mezun olduktan sonra öğretmenliğe başlayınca da başka birçok köy çocuğuna da eğitim şansı doğmuştur.

1950 yılındaki iktidar değişikliği Ernis Köy Enstitüsünü kapanışa götüren sürecin başlangıcı olmuştur. Ernis Köy Enstitüsü ve diğer köy enstitüleri meydana gelen iktidar değişikliği sonrasında siyasal erki elinde bulunduran kadroların enstitülere olumsuz bakmaları, hatta zararlı bir yapılanma olarak görmeleri sonucunda 1954 yılında kapatılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkiye, eğitim tarihi, Köy Enstitüleri, Ernis Köy Enstitüsü

[1] Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mdeniz@yyu.edu.tr

Abstract

Village Institutes stand out as one of the most researched subjects. Institutes have been opened all around Turkey by the end of the single-party era. Various goals and purposes have been pursued in the establishment of the village institutes which were terminated in the multi-party period. Essentially there are two main objectives. First, it has been almost 20 years since the foundation of the Republic, but basic education was almost absent in the villages that hosting the majority of the population. Only one out of every seven villages had a school. The village institutes is proposed for the solution of this problem. The second main objective is the adoption and internalization of the Republican revolutions to the citizens, in particular the peasants, through the teachers raised in the village institutes.

In 1948, in order to realize aims mentioned above. A new institute was opened in Van as the last link of the village institutes that started to open in the 1940s. This institute was established in the village of Ernis on the Van-Ercis highway to include the villages in Van and the surrounding provinces.

Since its establishment, the Institute has attracted children from surrounding villages who want to become teachers. The school has been the hope for the surrounding village children in its short six-year life. When the children became teachers and started teaching after graduating from school, many other village children were given the chance for education.

The political change in 1950 was the beginning of the process that led the Ernis Village Institute to close. The Ernis Village Institute and other village institutes were closed down in 1954 after the political change occurred and those who held political power looked at the institutes negatively and even saw it as a harmful structure.

Keywords: Turkey, history of education, village institutes, Ernis Village Institute

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının üzerinden yaklaşık 20 yıl geçmesine karşın bütün yurttaşlara temel eğitimin ulaştırılması başarılamamıştır. Köy Enstitüleri, bu görevin başarıya ulaştırılmasını sağlamak üzere 1940'tan itibaren açılmaya başlanmıştır. Ernis Köy Enstitüsü 1948'de Van'ın Ernis Köyü'nde açılmış olup bundan sonra başka yeni bir köy enstitüsü açılmamıştır.

Bu çalışma ile açılan son köy enstitüsünün, etki alanındaki Van ve çevresindeki illerde bulunan köylere olan katkılarının incelenmesi amaçlanmış ve yöntem olarak arşiv araştırması yapılarak elde edilen verilerin sınıflandırılarak sayısal verilere dönüştürülmesi benimsenmiştir. Enstitüyü bitirerek köylere giden genç öğretmenlerin, okulsuz köyleri ilk kez okul ve öğretmene kavuşmaları ve bu köylerdeki çocukların okur yazar olmalarını sağlamaları ile ilgili sayısal veriler araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Köy enstitüleri, eğitim literatürüne Türkiye'nin eklediği Türkiye'ye özgü bir eğitim yapılanmasıdır. Kısa ömürlü bir eğitim modeli olmasına karşın günümüzde bile üzerinde tartışılmakta, akademik çalışmalara konu olmaktadır. Köy enstitüleri, özgün bir okul modeli olarak yalnızca Türkiye'den değil yabancı ülkelerde de ilgi uyandırmış ve yabancı araştırmacılar da bu konuda akademik çalışmalar yapmışlar ve yayınlamışlardır.[2] Köy

[2] Bu konuda birkaç örnek şöyledir: Alexandre Vexliard-Kemal Aytaç, "The Village Institutes in Turkey", *Comparative Education Review, c. 8, Sa.* 1, 1964, s. 41-47; Fay Kirby, *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, Tarihçi Kitabevi, İstanbul 2012; Frank Andrews Stone, "Rural Revitalization and the Village Institutes in

Enstitüleri'nin genelini içeren çalışmalar bulunduğu gibi yalnızca bir köy enstitüsünü ele alan çalışmalar da bulunmaktadır.

Bu bağlamda Ernis Köy Enstitüsü ile ilgili daha önce iki çalışma yapılmıştır. Bunlardan ilki daha sonraki yıllarda Bakan Reşat Şemsettin Sirer'ce İsmail Hakkı Tonguç'un yerine İlköğretim Genel Müdürü olarak atanacak olan Kazım Köni tarafından Ankara Halkevi'nin çıkardığı *Ülkü* dergisinin Aralık 1948 sayısında yayınlanan "Yeni Açılan Bir Kültür Yuvası: Ernis Köy Enstitüsü" adlı makaledir (Köni, 1948). Diğeri de Abdulaziz Kardaş tarafından Şubat 2017'de *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*'nde yayınlanan "Cumhuriyet Dönemi'nde Bir Hareketin Son Temsilcisi: Ernis Köy Enstitüsü" adıyla yayınlanan çalışmadır (Kardaş, 2017). Bu makalede ise köy enstitüleri genelini ilgilendiren sayısal veriler ile özelde Ernis Köy Enstitüsü konusunda daha önceki çalışmalarda yer almayan öğrenci durumu, mezuniyet, başarı/sınıf geçme durumu ile ilgili sayısal bilgilere yer verilmiştir.

Bu yeni okul sisteminin yaşama geçirilmesinin temel nedeni olarak ilk saptama şöyle olmalıdır: Köy Enstitüleri Modeli aslında yeni kurulan Türk Devleti'nin eğitim alanındaki başarısızlığının sonucu olarak ortaya çıkan bir sistemin ifadesidir. Köy Enstitülerinin kurulmaya başlandığı 1940 yılında da eğitim alanındaki sayısal veriler, özellikle okuryazarlık ve köylere okul kurma anlamında gelinen nokta iç açıcı değildir. Zira Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının üzerinden 20 yıl geçmiş olmasına karşın nüfusunun yaklaşık yüzde 75'ini oluşturan köylerin[3] ancak yüzde 15'inde okul bulunmaktadır. Köylerin yüzde 85'i okulsuzdur. Kabaca her yedi köyün yalnızca birinde okul vardır. Aslında şehirlerde de durum iç açıcı değildir. Köy şehir ayrımı olmadan birlikte değerlendirildiğinde bile okula gitmeyen 0-6 yaş grubu çıkarıldığında toplam nüfusun yüzde 75'i okuma yazma bilmemektedir. Nüfusun ancak yüzde 25'i okuryazardır.[4]

Oysa 20. yüzyıla gelindiğinde her yurttaşa temel eğitimi götürmek artık devletin en başta gelen görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu savsaklanamaz, ertelenemez ve ötelenemez bir görevdir. Bunun aynı zamanda anayasal bir görev olduğu Milli Eğitim Bakanlığı'nın 24 Kasım 1945'te yayınladığı 1518 sayılı genelgesinde "nüfusu ne kadar az olursa olsun köylerimizin her birini okula kavuşturmak anayasa hükümleri icabıdır" ifadesiyle dile getirilmektedir. Bu bağlamda Bakanlığın yaptığı planlamaya göre -köy enstitüsü modeliyle- enstitülerinin ilk mezunlarını vereceği 1946 yılından başlamak üzere 1956 yılına kadar okulsuz köy kalmaması amaçlanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 1945). Böylece10 yıl içerisinde Türkiye'de temel eğitim sorunu çözülecek, her yurttaş okuryazar yapılacaktır.

Bu temel nedenin yanı sıra köy enstitüsü sisteminin kurulmasına yol açan diğer nedenler olarak şunlar söylenebilir: Köy enstitülerinin kurulmasındaki ikinci neden yeni devletin gerçekleştirdiği Cumhuriyet devrim ve reformlarının halka benimsetilmesi, içselleştirilmesi, hatta savunulmasıdır. Temeli 1920'de atılan Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı/Doğu/İslam Coğrafyası mirasını terk ederek seçimini her alanda gelişmiş batılı devletlerin düzeyine çıkaracak bir yöne çevirmiştir. Bütün devrim ve gelişmeler bu eksen

---

Turkey: Sponsors and Critics", *Comparative Education Review*, c. 18, Sa. 3, Ekim 1974, 419-429; Frank Andrews Stone, "Villages Institutes in Turkey", *Journal of International Education*, c. 36, Sa. 3, 1967. s. 36-55; Regine Erichsen-Johannes Fest, "Die Dorfinstitute in ausländischen Schriften", *Zeitschrift für Türkeistudien*, c. 3, Sa. 2, 1990, s. 295-308.

[3] Türkiye'nin 1940 Yılı nüfusu toplam 17.820.950 olup bunun 4.346.249'u şehirlerde, 13.474.701'i köylerde yaşamaktadır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), *İstatistiki Göstergeler 1923-2005*, Ankara 2006, s. 7.

[4] Altı ve yukarı yaştaki toplam nüfus 14.900.126 olup, yalnızca 3.657.367'si okuryazar, 11.242.759'u 11.242.759'u okuma yazma bilmemektedir. Bkz. TUİK, 2006, s. 16.

üzerine bina edilmek istenir. Ancak şu da bir gerçektir ki bu yönelim halkın istenciyle gerçekleşmemiştir. Üst düzey devrimleri yoluyla bu sağlanmıştır. Halk tabanında ne yazı/alfabe devrimi, ne saltanat ve halifeliğin kaldırılması, ne de yeni medeni kanunun yaşama geçmesine yönelik bir istenç ve eylem gözlenmez. Bu devrimleri yapan siyasal erk yapılan yenilikleri halkça da benimsenmesi için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Millet mektepleri, şehirlerde kurulan Halkevleri bunun tipik örnekleridir. Köylerde de bu köy enstitüleri ile başarılmak istenmiştir.

Bir başka neden köy kalkınmasıdır. Bu aynı zamanda köycülük akımı ile bağlantılıdır. Köycülük hareketi ile ilgili düşünceler 19. Yüzyıl sonlarında gelişmiş Batı ülkelerinde ortaya çıkar. Düşüncelerin temelinde kentleşme ve sanayileşmeye tepki olgusu yatmaktadır. Köycülük hareketinin esin kaynaklarından biri de 19. Yüzyılın ikinci yarısında Rusya'da ortaya çıkan narodnizmdir. Narodnik hareket, giderek yoksullaşan köylüleri çarlık rejimine karşı yürütülecek mücadelede yanlarına çekmek amacıyla Rus aydınlarının, köylere gidip halkı eğitip aydınlatarak tasarladıkları devrim için köylüyü kazanma girişimidir. (Akskal, 2018)

Narodnik harekete başta Rusya'dan gelen aydınlar olmak Osmanlı aydınları da sempati beslemişler ve *Halka Doğru*, *Türkyurdu* gibi dergilerde bu konuda yazılar kaleme almışlardır (Doğan, 2019). Böylece köycü düşünce Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında düşünsel alanda kendini ifade etmeye başlamıştır. Bu bağlamda hatta Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başkanlığını Halide Edip'in yaptığı Köycüler Cemiyeti adıyla bir dernek de kurulmuştur (Karayaman, 2008). Derneğin kurucularından biri olan Doktor Reşit Galip 1930'ların başında Maarif Vekili olacaktır. Bundan başka daha ilk TBMM'den başlayarak köy enstitülerinin kuruluşuna kadar gelen zaman dilimindeki hükümet programlarında ve açış konuşmalarında köylünün kalkındırılmasına yönelik karar ve arzular beyan edilmiştir. Zira köy ve köylünün gelişmesi, kalkınması devletin en önemli önceliklerindendir. Çünkü Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda yukarıda söylendiği üzere yeni devletin ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında toplam nüfusun yüzde 75.8'i köylerdedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK], 2019, http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod =temelist).

Bu yönüyle nüfusun büyük bölümünü oluşturan köylerin başta modern tarım yöntem ve araçları olmak üzere ekonomik açıdan kalkındırılması, sağlık ile ilgili bilgilendirme ve hizmetler sunulması, çeşitli zanaatların köye girmesi, köy kent farkının azaltılması gibi amaçlar gözetilmiştir. Zira Cumhuriyet kurulduğunda ve Cumhuriyetin ilk yıllarında köyler çok harap vaziyettedir. Temel altyapı hizmetleri köye getirilememiştir, yol, içme ve sulama suyu sıkıntıları vardır, kanalizasyon, elektrik yoktur, eğitim ve sağlık birimleri yok denecek düzeydedir. Devletin köye yönelik politikaları ve köy enstitüleri ile bu sorunların önemli bir kısmına çözüm getirilmek istenmiştir.

Diğer nedenlere gelince köylünün ihtiyacı olan marangozluk, yapıcılık, demircilik, biçki dikiş gibi alanlarda köy enstitülerinde atölyeler bulunmaktadır. Öğretmenler asli mesleklerinin yanı sıra bu mesleklerden birini öğrenerek köye gittiği için bu hizmet ihtiyacı da şehre, kasabaya gitmeden karşılanacaktır. Köy enstitülerinin aynı zamanda sağlık kolları bulunmakta ve burada yetişen sağlık elamanları ile köylerde sağlık hizmetleri sunmaları sağlanacaktır. Köy öğretmeni ile köyün kültürleşmesi sağlanacak, okul kütüphaneleri ile köylü kitapla temas edecektir. Köy enstitülü öğretmenler yetişmeleri sırasında en az bir müzik aleti kullanmalarını öğrenmişlerdi ve bu da köy hayatına renk katması açısından değerlendirilebilir.

Bulgular ve Yorum

Köy Enstitülerine giden süreç

Köy enstitülerine giden süreçte ilk olarak ülkenin demografik yapısı ile eğitim durumu arasındaki ilişkilere göz atmak gerekir. Yukarıda enstitülerin kurulduğu 1940 yılına ait bazı istatistikî veriler aktarılmıştı. Cumhuriyetin kuruluşundaki verilere baktığımızda gösterilen çabalara rağmen eğitim alanında çok ilerleme sağlanamadığı görülecektir. Osmanlı'dan Cumhuriyete geçişte değişik kaynaklarda verilen bilgilere göre Türkiye'deki okuryazar nüfus yüzde 5-10 arasındadır.[5] Ancak bunlar kesin bilgi değildir. Zira yeni devletin kurulmasından sonra ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılması nedeniyle 1920 ya da 1923 yılındaki nüfus hakkında elimizde veri bulunmamaktadır. 1927 sayımı sonuçlarına bakıldığında toplam 13.648.270 kişi olan tüm nüfusa göre okuryazarlık oranı yüzde 8.61, okuma çağının başlangıcı olan yedi yaş üzeri nüfusa göre okuma yazma bilenlerin oranı ise yüzde 10.58'dir Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü [BİUM], 1927, s. 22). Bu veriye göre varsayımda bulunulacak olursa cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki okuryazar nüfus yüzde 10'un altındadır.

Bu verilere göre toplam nüfusun yüzde 90'dan fazlası okuryazar değildir. Toplam 13 milyonun üzerindeki yurttaşın 12 milyondan fazlası okuryazar değildir. Bu haliyle Türkiye'nin çözmesi gereken çok önemli eğitim sorunu vardır. Bu sorunun çözülmesi devlet olmanın gereği olduğu gibi yeni devletin gelişip kalkınması ve kurucu kadronun hedeflediği çağdaş uygarlık düzeyini yakalaması için temel koşullardan belki de en önemlisidir. Üstelik burada hali hazırdaki ve süreçte verilecek eğitimin niteliği; okul binalarının ve birimlerinin, dersliklerin, atölye ve laboratuvarların, eğitim öğretim yöntem ve araç gereçlerinin durumu söz konusu değildir. Yalnızca nicelik olarak her yurttaşına temel eğitimi vermek, okuryazar yapmak gibi temel bir görev vardır.

Ayrıca eğitim sistemine alınamayan geleceğin büyükleri olacak çocuklar yönelimleri, eylemleri ve seçimleri konusunda kendi haline bırakılamaz. Ulusal çıkarlara göre yetiştirilmeleri devletler için zorunluluktur. Zira bu boşluktan ülke içinde ve dışında farklı amaçları olan yapılanmalar bu çocukları kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde yetişmelerinde inisiyatif alabilirler. Devletin ve toplumsal yapının mevcudiyeti ve sürekliliği için toplum ve siyasal erkin/devletin hedef ve amaçları doğrultusunda yurttaşların yetişmesi için de okullara ihtiyaç vardır. Her devletin, ülkenin yetiştirmek istediği yurttaşlar için benzer yasal düzenlemeleri olduğu gibi Türkiye'de "Milli Eğitimin Amaçları" belirlenmiş, hem genel olarak hem de okul/ders programlarıyla yetiştirilmek istenen insan/yurttaş nitelikleri ortaya konmuştur. Ancak bunun gerçekleşmesi için okuma çağına gelen bütün çocukların okula kavuşturulması gerekir.

Üstelik bu konuda yeni devletin külleri üzerinde doğduğu artık tarihe karışmış Osmanlı İmparatorluğu örneği ve deneyimi vardır. Zira Osmanlı İmparatorluğu eğitim sistemi incelendiğinde devletin birliği ve devamlılığına hedeflenmiş yurttaşların

---

[5] Bkz. Sina Akşin, *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi 1789-1980*,c. 2, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 68 (yaklaşık yüzde 5); İlhan Başgöz, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye'de Eğitimin Genel Görünümü", Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu 7-9 Aralık 2005*, Ankara 2010, s. 7-12 (yüzde 6); Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi MÖ 1000-Ms 2012*, Pegem Akademi, Ankara 2012, s. 327 (yüzde 10'un altında); Cambridge, *Türkiye Tarihi Modern Dünyada Türkiye 1839-2010*, Editör Reşat Kasaba, c. 4. Kitap Yayınevi, İstanbul 2016, s. 153 (yüzde 8); Ulviye Özer, "Cumhuriyet Döneminde Türk Kadının Eğitimi", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 10. Sa. 1, 1995, s. 1-12 (yüzde 6); Anadolu Üniversitesi, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2*, Editör Cezmi Eraslan, Eskişehir 2013, s. 4.

yetiştirilemediği görülecektir. Zira Osmanlıda azınlık okulları kendi ulusal çıkarları doğrultusunda çocuklara eğitim verdiği gibi, yabancı okullar yine kendi amaçlarına hizmet edecek insanlar yetiştirmeye odaklanmışlardı. İslam ahalisi için de bir taraftan geleneksel İslam okulları olan sıbyan mektepleri ve medreselerde gelenekçi bir dünya görüş ve yönelimine sahip nesiller yetiştirilirken, diğer taraftan Osmanlının son dönemlerinde ortaya çıkan modern batılı okullarda daha farklı bir dünya görüşüne sahip insan yetiştirilmekteydi. Bu bilgilere göre Osmanlı coğrafyasında yönelim ve hedefleri farklı dört ayrı insan tipi yetişmekteydi. Bu duruma göre devlet ve ülkenin birliği, devamlılığı için üzerinde duracağı sağlam temellerden bahsetmek mümkün değildir.

Köy enstitülerinin açılmasına giden süreçte yukarıda verilen nedenler ve devletin kuruluşundan 1940 yılına kadar belirgin bir şekilde değişiklik göstermeyen köy nüfusunun genel nüfusa oranı ve bu nüfusun okuryazarlık oranlarının ortaya koyduğu gerçeklik dikkat çekmektedir. Bu gerçeklik karşısında mevcut durum ise şöyledir. Yeni devlet kurulduğunda Osmanlıdan Cumhuriyete miras 7'si kız öğretmen okulu, 13'ü erkek öğretmen okulu olmak üzere 20 öğretmen okulu mevcuttu. Ancak bir ara 25'e ulaşan öğretmen okullarının -her geçen yıl öğretmen ihtiyacının artmasına karşın- sayısının azalarak 1935-1936 Öğretim Yılı'na gelindiğinde 12'ye düştüğü görülmektedir (Yücel, 1994, s. 57).

1926 yılına gelindiğinde ilkokul öğretmeni yetiştiren okullar şehir ve köy yaşantısının birbirinden farklı olması gerekçesiyle "İlk Muallim Mektepleri" ve "Köy Muallim Mektepleri" olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır (Ergün, 2006; Yıldırım ve Vural, 2014; Aydın, Şahin, vd., 2008). Bu bağlamda 1927-28 öğretim yılında Kayseri - Zencidere ve Denizli'de Köy Muallim Mektebi açılmıştır. Ancak bu iki okul da ders araç gereçleri ve öğretmen bulunamaması gibi nedenlerle 1932 ve 1933 yıllarında kapatılmıştır (Yücel, 1994, s. 224).

Yine de soruna çözüm bulma arayışları sürmüş, 1926 yılında ilk öğretmen okullarında verilen genel bilgi derecesinde bilgiye sahip olanların öğretmenliğe atanabilmesi için "A ve B" kurslarının açılmasına olanak sağlayan "İlk Mektep Muallimleri İçin Açılacak Meslek Kursları Talimatnamesi" yayınlanarak öğretmen açığı giderilmeye çalışılmıştır. (Öztürk, 1996, s. 115)

Bir başka girişim ise yine 1926 yılında köy-şehir ayrımı belirtilmemişse de bazı ortaokulların bünyesinde pedagoji sınıfları açılmasıdır. Bu bağlamda öğretmen ihtiyacının karşılanmasına yönelik pilot okul olarak seçilen Antalya Lisesi, Afyon Lisesi gibi bazı liselerin bünyesinde "Pedagoji Sınıflarına Havi Muhtelif Orta Mektep" adıyla iki yıllık pedagoji sınıfları açılması yoluna gidilmiştir. Bu uygulama da uzun ömürlü olamamış ve uygulama 1932 yılında sonlandırılmıştır. (MEB, 2007, ss. 70-75; Aydemir, 2014).

Yukarıda verilen girişim ve çabalara rağmen gelinen noktaya bakıldığında yeni devletin kurulmasının üzerinden 15 yıl geçmesine rağmen köylere öğretmen bulma sorunun çözülememiş olduğu görülecektir. Tabii ki bakanlık ve ülkenin yöneticileri çözüm arayışlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. 1936 yılına gelindiğinde yeni bir denemeye girişilir. Bu son girişim gerçekte de bu soruna çözüm bulmada etkili olacaktır. Bu girişim Köy Eğitmenliği ve devamında gelişen Köy Enstitüleri olacaktır.

1936 Yılı'nda Eskişehir Çifteler'de Milli Eğitim ve Ziraat Bakanlığı işbirliği ile köylere eğitmen yetiştirmek üzere dokuz aylık kurs açıldı. Kursa askerliğini onbaşı ve çavuş olarak bitirmiş okuma yazma bilen gençler alınıyordu. Kursta öğretmenlikle ilgili genel bilgilerin yanı sıra köylünün ihtiyacı olan bilgileri öğretmek üzere yapı sanat usta okulu mezunları ve tarım dersi verecek kişiler de görevlendirilmiştir. Eğitimin niteliğini artırmak için 8-10 eğitmene bir gezici başöğretmen rehberlik etmiştir. Sonuçların başarılı olduğu kanaatinde olan bakanlık bu deneyimi kurumsallaştırmak ve yaygınlaştırmak üzere 1937

yılında 3238 Sayılı "Köy Eğitmenleri Kanunu" nu ve 1939 yılında "Köy Eğitmen Kursları ile Köy Öğretmen Okullarının İdaresine Dair Kanun" ile yasal dayanağına kavuşturmuştur (Binbaşıoğlu, 1995, s. 17-18). Sonraki süreçte İzmir Kızılçullu, Edirne Karaağaç ve başka yerlerde de yeni eğitmen kursları açılması yoluna gidilmiştir. Eğitmen kurslarının açık kaldığı on yıl boyunca 8.675 (Sönmez, 2013) köy eğitmeni köylere giderek köylerin okulsuzluğunun giderilmesine katkı sunmuşlardır. 1947 yılına gelindiğinde geçici bir çözüm olarak sisteme dâhil edilen köy eğitmeni yetiştirme kursları sona erdirilmiştir.15 Nisan 1947 tarihinde açılan 12. Dönem Eğitmen Kursu, köylere eğitmen yetiştirmek için açılmış olan eğitmen kurslarının sonuncusu olmuştur. Buradan mezun olan bu eğitmenler aracılığı ile yaklaşık 1.600.000 köy çocuğu öğrenim görme imkânı elde etmiştir. (Sarı ve Uz, 2006)

Köy Eğitmenliği süreci bir başka gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. 1937 yılında köy eğitmen kurslarından olumlu sonuçlar alınması üzerine biri Eskişehir Çifteler'de, diğeri İzmir Kızılçullu'da yeniden Köy Öğretmen Okulu açılmıştır. Bu iki okulun dışında 1938 yılında Edirne Kepirtepe ve 1939 yılında Kastamonu Gölköy'de Köy Öğretmen Okulu açılmış olup bu dört okul 1940 yılında Köy Enstitüsüne çevrilmiştir. (Binbaşıoğlu, 1995, s. 140; Korkmaz vd., 2013)

Cumhuriyetin kurulmasından sonra köye öğretmen bulma, okulsuz köy bırakmama konusundaki en önemli yapı köy enstitüleridir. Köy eğitmenliği süreci devam ederken 1939 yılında düzenlenen Birinci Maarif Şûrası'nda köy enstitüleri kurulmasına karar verilmiş ve 1940'dan itibaren zamanla sayıları 21'e ulaşacak olan köy enstitüsü açılmasına başlanmıştır. Ayrıca yükseköğrenim düzeyinde Ankara'da Hasanoğlan Köy Enstitüsü (Yüksek Köy Enstitüsü) kurulmuştur.

Bakanlığın köy enstitüleri ve köy eğitmen kursları konusunda 1945 yılında yaptığı 1946-1956 yıllarını kapsayan zaman diliminde toplam 24 köy enstitüsü açılması düşünülmüş ve bu okullardan 37.955 öğretmen ve köy enstitülerine bağlı eğitmen kurslarından da 7.485 eğitmen yetiştirilmesi planlanmıştır (MEB, 1945, s. 348). Yapılan bu on yıllık plana göre 1956 Yılı'nda Türkiye'de okulsuz köy kalmayacaktır.

Ancak 17 Nisan 1940'de çıkarılan 3803 Sayılı" Köy Enstitüleri Kanunu"yla yasal zemini oluşturulan köy enstitüleri, 14 yıl uygulamada kaldıktan sonra 1950 Yılı'nda tek parti döneminin sona ermesi ile sonuçlanan iktidar değişikliği sonrasında çıkarılan 27 Ocak 1954 Tarih 6234 Sayılı "Köy Enstitüleri ile İlk Öğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun" ile kapatılmıştır.

Ernis Köy Enstitüsü'nün kuruluşu

Harita 1: *Köy enstitülerinin etki alanları* (Şimşek ve Mercanoğlu, 2018)

Haritada da görüldüğü üzere Ernis Köy Enstitüsü'nün "etki alanı" Van, Ağrı, Muş, Bitlis ve Hakkâri illerini kapsamaktadır. Van'da bir enstitü açılıncaya kadar, yani 1948 yılına kadar etki alanı bölgesindeki öğrenciler en yakınlarında yer alan Diyarbakır - Dicle Köy Enstitüsü, Erzurum - Pulur Köy Enstitüsü ve Kars - Cılavuz Köy Enstitüsü'ne gitmekteydi.

Ernis Köy Enstitüsü Van'ın kuzeyinde şehir merkezi ile ilçesi Erciş arasındaki karayolu üzerinde bulunan ve Ernis Köyü'nde kurulmuştur. Ernis Köyü'nün adı daha sonra değiştirilmiş olup Ünseli adını almıştır. Köy ve Enstitü Van Gölü kıyısında konumlanmıştır. Enstitü Van şehir merkezine 82 kilometre uzaklıkta bulunmakta olup köyün yaklaşık üç kilometre dışında yer almıştır. Okul 150 dönüm arazi üzerinde kurulmuştur. Arazi üzerinde 1915-1918 yılları arasındaki Rus işgali sırasında Ruslarca askerî amaçla yapılmış binaların mevcut olduğu saptanmıştır.[6] Ruslardan kalan mevcut bu yapılar Köy Enstitüsünün yer seçimi ile ilgili kararın alınmasında etkili olmuştur. Bugün Enstitü zamanından kalan dokuz yapı bulunmakta, ancak bunlardan dört tanesi özellikle 2011 Van depreminin etkisiyle hasara uğramıştır. Ruslar, Ernis'te bir de tersane kurmuştur (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [BCA], 1922). Hatta burada yapılan bir tekne, Ernis'te doğmuş olup halen Yüzüncü Yıl Üniversitesi Erciş Meslek Yüksekokulu'nda öğretim görevlisi olarak çalışan Salih Demir'e (kişisel iletişim, 17 Ekim 2019) göre daha sonraki yıllarda Ernis Köy Enstitüsü'nde ulaşım amaçlı olarak kullanılmıştır.

Günümüzde okul arazisinin bir kısmı 2014 yılında binaları inşa edilen Muradiye Alpaslan Fen Lisesi tarafından kullanılmakta olup, eski enstitü binalarının bulunduğu göl kıyısı tarafında konumlanan kalan kısmı ise Halk Eğitim Merkezine tahsis edilmiştir. Halk Eğitim Merkezi de bu arazi ve binaları Van'ın Erciş İlçesi Ulupamir Köyü'ne 1987 yılında yerleştirilmiş olan göçmen Kırgız Türklerine bir kültür merkezi açılması için tahsis etmiştir. Bu arazi üzerinde 2018 yılında Ulupamir Köyü Kırgızlarınca Atayurt Kültür Merkezi adında binicilik, okçuluk, Kırgız kültürü ve yemeklerinin tanıtıldığı bir oluşum yer almıştır.

Enstitü'nün kuruluşu ile ilgili olarak dönemin İlköğretim Genel Müdürü Yunus Kâzım Köni şöyle demektedir: (Köni, 1948)

"Bakan Tahsin Banguoğlu Hakkâri'ye kadar uzanan gezisinden döndüğü günlerde (Eylül 1948 [Kardaş, 2017]) beni çağırttı. Beni Türkiye haritasının asıldığı duvara çekti ve kati karar ifade eden bir halle; 'sana güzel bir enstitü yeri buldum, Ernis, hemen bir uçağa atla ve git, gör' dedi. …Hemen Van'a gittim. Ernis'e vardık. Enstitünün kurulacağı alanda 18 taş bina vardı. Bunlar küçük ve harap olmakla beraber ilk aşamada işimize yarayabilirdi. Durumun uygun olduğunu Bakan'a telgrafla bildirdim. Bakan önümüzdeki ders yılı başında okulun açılması direktifi verince okulun öğretmen ve memurlarını seçtik, okul müdürü olarak da beş yıldır köy enstitülerinde çalışmış olan Mustafa Yaldır'ı görevlendirdik.

İlköğretim Genel Müdürü, Mustafa Yaldır'ın enstitünün kurucu müdürü olarak seçilmesinin nedeni olarak tecrübesinden, bilgisinden başka dayanıklılığına güveniyorduk, iğne ile kuyu kazar gibi kendini yetiştirmiş, tecrübeli, dayanıklı yaman biriydi" demektedir.

Yine İlköğretim Genel Müdürü'nün verdiği bilgilere göre; Ernis Köy Enstitüsü'nün ilk üç sınıfını oluşturmak üzere Erzurum Pulur Köy Enstitüsü'nde okuyanlardan Ernis Köy Enstitüsü etki alanında bulunan illerin çocuklarından 110 öğrenci Ernis'e gönderilmek üzere ayrılmıştır. Bundan başka Ernis Köy Enstitüsü bölgesine giren illerden enstitüye yeni öğrenciler kazandırmaya yönelik çalışma yapmaları bildirilmiştir. Enstitü'nün ihtiyacı olan yiyecek, giyecek, öğrenci sıraları, araç gereç vb şeyleri başta Pulur olmak üzere diğer

[6]Ernis Köy Enstitüsü mezunlarından Nezir Şener, enstitü kurulmadan önceki mevcut binaların Ruslardan kaldığını okul müdürünün kendilerine söylediğini ifade etmektedir. Bu bilgiyi Ernis doğumlu Salih Demir de doğrulamaktadır. 17 Ekim 2019 tarihinde Salih Demir ile yapılan görüşme ve Ernis Köy Enstitüsü mezunu Nezir Şener (Tercan 1933) ile 08.11.2019'da yapılan görüşmeden.

enstitülerden temin edilmiştir. 3 Kasım'da Erzurum'dan 110 öğrenci otobüslerle Ernis'e gönderilmiştir. Enstitünün hem barınma hem de eğitim öğretime hazırlanması yoğun çalışma temposu ile kısa zamanda sonuçlandırılmıştır. 18 Kasım 1948'de törenlerle resmi açılışı yapılan (Kardaş, 2017) okul nihayet toplam 210 öğrencisi ile 1 Aralık (1948) günü eğitim öğretime başlamıştır (Köni, 1948).

Diğer enstitüler gibi Ernis Köy Enstitüsü de parasız yatılı türde bir okul olup öğrencilerin hepsi bu olanaktan yararlanmışlardır. Öğrencilerin yeme, içme, giysi gibi temel ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmıştır.

Okul kayıtlarından da çıkan sonuca göre okulun eğitim vermeye devam ettiği 1948-1954 yılları arasında Ernis Köy Enstitüsü'ne yalnızca erkek öğrenciler kabul edilmiştir. Yalnız istisnai bir durum olarak Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM) verilerinde 1949-1950 Öğretim Yılı'nda birinci sınıfta bir kız öğrencinin varlığı tespit edilmiştir (BİGM, 1952, s. 16). Bununla ilgili olarak öğrencilerin "Dursun Emmi" dedikleri okulda hallaç olarak çalışan görevli ile bunun eşi olup aynı okulda çamaşırcı olarak çalışan bayan görevlinin bir kızının -istisnai bir durum olarak- burada okumasına izin verildiği bilgisine ulaşılmıştır (Nezir Şener, kişisel iletişim, 8 Kasım 2019; Ali Laleci, kişisel iletişim, 13 Kasım 2019).

Okulda bulunan resmî belgelere göre (Ernis Köy Enstitüsü Öğretmen ve Memur Sicil Defteri) ilk grup öğretmen kadrosu 27 Ekim 1948 tarihi itibarıyla göreve başlamıştır. Okul Müdürü Mustafa Yaldır ise 5 Kasım 1948 tarihinde göreve başlamıştır. Aynı öğretim yılında daha sonraki tarihlerde de okula yeni öğretmen tayinlerinin yapıldığı görülmüştür. Okulun ilk açıldığı yıl olan 1948-1949 Eğitim Öğretim Yılı kadrosunda yer alan öğretmenler ve görevleri şöyledir:

1-Mustafa Yaldır (Bor 1908, okul müdürü)
2-Nihat Başır (Siirt 1908, kültür + sanat dersleri/matematik + marangozluk)
3-Hamza Oğuz (Kemaliye 1926, sanat dersleri/demircilik)
4-Fethi Yeşin (İstanbul 1913, sağlıkbaşı)
5-İbrahim Yücel (Kastamonu 1915, sanat dersleri/demircilik)
6-Selman Sarıkaya (Sivas 1920, kültür dersleri/beden eğitimi)
7-Tevfik Yüksel (Niğde 1922, kültür dersleri/matematik)
8-Ahmet Demircioğlu (Erzurum 1911, tarımbaşı)
9-Cenani Akçer (İstanbul 1917, sanat dersleri/tarım)
10-Hüseyin Şahin (İnebolu 1918, işlikbaşı/yapı)
11-Kemal Günak (Balıkesir 1915, sanat dersleri/tarım)
12-Şükriye Ersef (Bayburt 1913, kültür dersleri)
13-Şevki Tan (Çemişgezek 1921, kültür dersleri)
14-Selma Yelütaş (İstanbul 1922, kültür dersleri/sosyal bilgiler)

Yukarıdaki öğretmenlerle birlikte aynı öğretim yılında ataması yapılan fakat göreve başlamayan öğretmenler de bulunmaktadır: İstanbul 1920 doğumlu İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu mezunu Yıldız Dağıstan ve Bursa 1922 doğumlu İstanbul Teknik Okulu Mühendislik Bölümü mezunu Vedat Coşkun.

Okulun öğretim kadrosu dışında terzi, aşçı, hastabakıcı, depo/ambar memuru, kapıcı, çamaşırcı, motorcu, hizmetli gibi başka çalışanları da vardır. Hatta okulun Alaaddin Demir adında bir de kaptanı vardır (Ernis Köy Enstitüsü Müstahdemler Sicil Defteri). Kaptan okula ait taka/tekne ile öğrencilerin katılımıyla okulun ihtiyacı olan malzemeleri, daha çok da yakacak ve erzak getirmektedir.

Ernis Köy Enstitüsü'nün etki alanı ve enstitü ile ilgili sayısal veriler

Enstitü'nün kapanması/öğretmen okuluna dönüşmesi sonrasında bina ve arazilerinde başka okullar açılmıştır. En son olarak daha önce de söylendiği üzere Alpaslan Fen Lisesi burada eğitim öğretim vermekte olup adı geçen lise arşivinde enstitü döneminden kalan okulla ilgili bazı resmî belgeler bulunmuştur. Bulunan belgeler şunlardır:

1-Öğrenci Kütük Defteri (2 adet, yıpranmış ve bazı yıllara ait veri bulunmamaktadır)
2-Öğretmen ve Memur Sicil Defteri (2 adet)
3-Diploma defteri (2 adet)
4-Sınıf Geçme Defteri (1 adet)
5-Müstahdem Sicil Defteri (1 adet)

Öğrenci Kütük Defteri yıpranmış da olsa ayrıntılı bilgiler içermektedir. Okulun öğrenci aldığı bölgeler/iller, öğrencilerin okula hangi yıl başladıkları, öğrenciler nakil geldiler ise nereden nakil geldikleri, doğum yerleri, cinsiyetleri, okuldan ayrılanlar için ayrılma nedenleri, mezuniyet bilgileri ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Burada yer alan bilgilere göre okula kaydedilen ilk öğrenci1 Mart 1929 doğumlu, Ağrı-Eleşkirt nüfusuna kayıtlı Nurettin Kalabaş'tır. Bu öğrenci Pulur Köy Enstitüsü'nden naklen gelmiştir. 1953-1954 Öğretim Yılı'nda[7] Haziran Dönemi'nde okulunu başarı ile bitirerek mezun olmuştur.

Yukarıda verilen okul sayısal verilerinin yer aldığı defterlere göre Ernis Köy Enstitüsü öğrencilerine ait kayıt, mezuniyet ve başarı durumu, ayrılma nedenleri, geldikleri yerler hakkındaki bilgiler aşağıya çıkarılmıştır.

Öğrencilerin geldiği yer/nüfusa kayıtlı olduğu yer:

Erzurum: 145	Erzincan: 3	Amasya: 1
Kars: 111	Hakkâri: 3	Balıkesir: 1
Ağrı: 102	Rize: 3	Bursa: 1
Van: 56	Siirt: 3	Diyarbakır: 1
Muş: 49	Adana: 2	İzmir: 1
Artvin: 48	Aydın: 2	Kayseri:1
Bitlis: 36	Elazığ: 2	Malatya: 1
Gümüşhane: 32	İstanbul: 2	Manisa: 1
Trabzon: 27	Kırklareli: 2	Mersin: 1
Giresun: 5	Ordu: 2	Sivas: 1
Bingöl: 3	Yozgat: 2	Tunceli: 1
Edirne: 3	Afyon: 1	

Yukarıdaki listede görüldüğü üzere öğrencilerin doğum yerleri/geldiği yerlere bakıldığında hemen hemen Türkiye'nin bütün bölgelerinden öğrenci geldiği görülmektedir. Bu görüntünün nedeni olarak bazı öğrencilerin anne-babasının işi/memuriyeti gereği Ernis Köy Enstitüsü'nün etki alanındaki bölgelerde ikamet ediyor olması akla gelebilir. Ayrıca bazı öğrencilerin disiplin nedeniyle Ernis Köy Enstitüsü'ne gelmiş olması muhtemeldir. Zira okul kayıtlarında Ernis Köy Enstitüsü'nden diğer köy enstitülerine disiplin nedeniyle gönderilen öğrenciler mevcuttur.

Listeye bakıldığında en çok öğrencinin Erzurum ve Kars'tan geldiği görülmektedir. Bu öğrencilerin gerçekte Ernis Köy Enstitüsü'nün etki alanındaki Van, Ağrı, Muş, Bitlis, Hakkâri bölgelerindeki ailelerin çocukları olup henüz Ernis Köy Enstitüsü'nün açılmadığı dönemde bölgeye en yakın olan Erzurum Pulur Köy Enstitüsü'ne ve Kars Cılavuz Köy

[7]Ancak bu öğrencinin mezuniyeti hakkında verilen bilgilerle ilgili olarak Öğrenci Kütük Defteri ile Diploma Defteri arasında tutarsızlık bulunmaktadır. Zira Diploma Defterinde öğrencinin mezuniyeti 1950-1951 Öğretim Yılı sonu görülmektedir.

Enstitüleri'ne gitmek zorunda kalan çocuklar olması muhtemeldir. Zira daha önce söylendiği üzere Ernis Köy Enstitüsü'nün açılması ile birlikte Erzurum-Pulur Köy Enstitüsü'nden ilk aşamada 110 öğrencinin buraya nakledildiği bilinmektedir.

Sıralamada Ernis Köy Enstitüsü'nün etki alanındaki Van, Ağrı, Muş, Bitlis, Hakkâri illerinden gelen çocukların çokluğu anlaşılır bir durumdur. Aileler ve çocuklar doğal olarak en yakın enstitüyü tercih etmişler ya da bu şekilde yönlendirilmişlerdir. Ancak bu enstitünün etki alanında olmadığı halde Artvin (48), Gümüşhane (32) ve Trabzon (27) illerinden gelen öğrencilerin çokluğu dikkat çekmektedir. Trabzon'dan gelen öğrenciler enstitülerde okuyan kızların ayrı bir okulda toplanması politikası çerçevesinde Beşikdüzü Köy Enstitüsü'nün 1952 yılında kızlara ayrılması sonucunda buradaki erkek öğrencilerin başka okullara aktarılması kapsamında (Kirby, 2012, s. 367) Ernis'e gelmeleri ile açıklanabilir. Fakat Gümüşhane ve Artvin'den gelen öğrenciler hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamış olup bir yargıya varmak da güçtür. Zira bu iller Van'daki enstitüden daha önce açılmış olan sırasıyla Kars-Cılavuz Köy Enstitüsü ve Erzurum-Pulur Köy Enstitüsü etki alanlarındadır. Dikkat çeken bir durum da Ernis Köy Enstitüsü'nün etki alanında olmasına karşın Hakkâri ilinden çok az öğrencinin gelmiş olmasıdır.

Ernis Köy Enstitüsü kayıt ve mezuniyet durumu

Kayıt Yılı	**1. Sınıfa kayıtlı öğrenci**	**Mezuniyet Yılı**	**Mezun Öğrenci**
1948-1949	143	1950-1951	42
1949-1950	141	1951-1952	49
1950-1951	114	1952-1953	mezun yok[8]
1951-1952	64	1953-1954	81
1952-1953	32		
1953-1954	41		
Toplam	**535**	**Toplam**	**172**

Bu verileri ortaya koymak oldukça çetrefilli ve zor bir süreci gerektirmiştir. Kaydedilen ve mezun olan öğrenci sayıları ile ilgili olarak yararlanılan kaynaklar arasında okul kayıtları dışında Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) istatistiklerine de başvurulmuştur. Çünkü TUİK, eski adlarıyla Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM)/Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM) kendisine verilen yasal yükümlülük gereği eğitim istatistikleri tutmuştur. Bu bağlamda Köy Enstitüleri ile ilgili de istatistikler tutmuş ve yayınlamıştır. Ancak yapılan karşılaştırmada öğrenci sayıları ile ilgili olarak okul kayıtları ile TUİK verileri arasında tutarsızlıklar tespit edilmiştir. Buna ilaveten daha önce bahsi geçtiği üzere İlköğretim Genel Müdürü Yunus Kâzım Köni'nin verdiği bilgiler ile TUİK ve okul kayıtları arasında tutarsızlıklar saptanmıştır. Tutarsızlıkla ilgili olarak daha da dikkat çeken bir şekilde mezun olan öğrenci sayıları ile ilgili olarak okulun kendi arşivinde bulunan ve okul yöneticilerince tutulan Öğrenci Kütük Defterleri ile Diploma Defterleri arasında da uyumsuzluk görülmüştür.[9]

[8] 1951 yılında köy enstitülerinin süresi beş yıldan altı yıla çıkarıldığı için bu öğretim yılında mezun verilmemiştir.

[9] Tutarsızlıkla ilgili bir örmek okul kayıtlarında 1948-1949 Öğretim Yılı'nda birinci sınıflara143 öğrenci kaydı görülürken, BİGM verilerinde yeni kayıt 142 olmak üzere ikinci ve üçüncü sınıflara nakil dâhil toplam kayıt 218 öğrenci görülmektedir. Bkz. *BİGM, Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yükseköğretim İstatistikleri 1948-1949*, Türkiye Matbaacılık ve Gazetecilik A.O., Ankara 1950, s. 8. 1949-1950 Öğretim Yılı'nda da okul kayıtlarında 141, BİGM verilerinde 137 yeni kayıt görülmektedir. Bkz. *BİGM, Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yükseköğretim İstatistikleri 1949-1950*, Doğuş Ltd. O. Matbaası, Ankara 1952, s. 16. Okulun

Sayısal verilerle ilgili ulaşılan bu sonuca göre dönemin okul yöneticilerinin işlerini titizlikle yürütmedikleri akla gelebilir.

Mezuniyet dışında okuldan başka nedenlerle de öğrencilerin ayrıldığı görülmüştür. Ayrılma nedenleri olarak - bazıları disiplin kurulu kararı ile olmak üzere - başka okullara nakil, sağlık sorunları, disiplin soruşturması sonucu ilişiği kesilme, devamsızlık nedeni ile ilişiği kesilme, başarısızlık (iki yıl üst üste sınıfta kalma) nedeni ile ilişiği kesilme ve ölümler görülmektedir.

Okulun açıldığı yıl olan 1948-1949 Öğretim Yılı'nda öğrenci başarı durumu şöyledir: Açıldığı yıl okulun ilk üç sınıfı oluşturulmuş olup birinci sınıfta okuyan toplam 143 öğrencinin 135'i bir üst sınıfa geçerken, 8 öğrenci sınıf tekrarı yapmıştır. İkinci sınıftaki toplam 35 öğrencinin 34'ü bir üst sınıfa geçerken, 1 öğrenci sınıf tekrarı yapmıştır. Üçüncü sınıfta okuyan toplam 41 öğrencinin 36'sı bir üst sınıfa geçerken, 5 öğrenci sınıf tekrarı yapmıştır. (Ernis Köy Enstitüsü Sınıf Geçme Defteri)

Toplam öğrenci sayıları bakımından okulun ilk açıldığı yıl olan 1948-1949 Öğretim Yılı'nda toplam 218 öğrenci bulunurken, okulun kapandığı/öğretmen okuluna dönüştürüldüğü 1953-1954 Öğretim Yılında 437 öğrenciye ulaştığı görülmüştür.

Enstitünün kurulduğu yer şehir merkezinden uzak olduğundan öğrencilerin bütün hayatları bu kampüs içerisinde geçmiş olup eğitim öğretim faaliyetleri dışında kalan zamanlarını öğrencilerin nasıl geçirdikleri konusunda okul öğrencisi Nezir Şener (kişisel iletişim, 8 Kasım 2019) şu bilgileri vermektedir: "Okulumuzun zengin bir kitaplığı vardı. Buradan kitaplar alıp okurduk. Keman, mandolin, piyano gibi müzik aletlerimiz ve zengin bir plak koleksiyonumuz vardı, onlarla uğraşırdık. Ayrıca futbol ve voleybol oynardık." Yine Ernis mezunu diğer bir öğrenci Ali Laleci (kişisel iletişim, 13 Kasım 2019) buna ilaveten; "spor yapardık, okulun çevresine ve dağlara gezmeye giderdik, dama ve satranç oynardık" demektedir.

Diğer köy enstitülerinde olduğu gibi Ernis Köy Enstitüsü'nde de öğretmen ve öğrencilerin emeğiyle tarımsal üretim yapılmaktadır. Enstitünün tarıma ayrılan arazilerinde ağırlıklı olarak kavun, karpuz, salatalık, domates, biber, patlıcan, fasulye gibi tarımsal ürünler üretilmektedir. Ayrıca enstitüde etinden, sütünden faydalanılan inekler ve koyunlar da bulunmaktadır. (Nezir Şener, kişisel iletişim, 8 Kasım 2019; Ali Laleci, kişisel iletişim, 13 Kasım 2019)

Ernis Köy Enstitüsü'nün kapanması

Köy Enstitülerinin kapanmasına giden süreçte değişen toplumsal ve siyasal etkenler öne çıkmaktadır. Bunda enstitüleri kuran ve ülke yönetimini elinde tutan siyasal erkin de - ilginç bir şekilde- tavır değişikliği göstermesi dikkat çekmektedir. Bu tavır değişikliği sürecin başlamasında çok etkili olmuştur. Bunun en bariz göstergesi dönemin iktidarınca, devletin kurucusu Atatürk'ten sonra "ikinci adam" olarak da anılan dönemin cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün de inisiyatifi ile köy enstitülerinin mimarları Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un görevden alınması ve köy enstitülerine olumsuz düşünceler besleyen Reşat Şemsettin Sirer'in Milli Eğitim Bakanı görevine getirilmesidir. İnönü'nün bu tavrını -kendini savunma izlenimi veren bir tutumla- enstitülerin kapanmasından yıllar sonra yaptığı bir sohbette görmek mümkündür. Bir dönem Sanayi Bakanlığı görevini de üstlenmiş olan milletvekili Muammer Erten'le yaptığı sohbette enstitülerin kapanması konusunda İnönü şunları söyler:

---

kapandığı/öğretmen okuluna dönüştürüldüğü 1953-1954 Öğretim Yılı'nda okul kayıtlarında 41 yeni kayıt görülürken, BİGM verilerinde 38 yeni kayıt görülmektedir. Bkz. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), *Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yükseköğretim 1953-1960*, (Ankara) 1963, s. 29.

“Kurultaylarda enstitüler aleyhine bir cereyan başladı. Ben bunların doğru olmadığını yerine giderek tespit ettim, ama bu o kadar yoğunlaştı ki grubu etkiledi. Grubun büyük çoğunluğu köy enstitülerinin aleyhine döndü. Bakanlar içinde Köy Enstitülerine karşı vaziyet alanlar çoğaldı. En çok da bu konuda Köy Enstitülerinden şikâyet edilenlerin başında Milli Eğitim Bakanı Yücel’le, Genel Müdür Tonguç hedef alınıyordu. O sırada ordudan, rahmetli Mareşal Fevzi Çakmak’tan (1876 – 1950), o Genelkurmay Başkanlığından ayrılmadan önce, yoğun şikâyetler başladı. Mareşal, “ *Bu komünist yuvalarını ne zaman kapatacaksın*? ” diye soruyordu. Mareşal bunu adeta bir mesele haline getirmişti. Köy Enstitüleri etrafında bu çok yoğunlaştı.

Ben dâhi değilim, gücümle, tecrübemle memleket menfaatlerini en üst seviyede tutarak meselelere çözüm bulurum. Ben gücümün bittiği yerde bir politikacı, tecrübe sahibi bir insan olarak, gelecekte tekrar uygulamak üzere bir noktada bunu durdururum. Bu, aslında benim gücümdür. Çünkü artık gücümü kaybettiğim noktada, “*Ben bu işi yürüteceğim!*” diye yürüdüğüm zaman, artık tamamıyla yok olma durumu vardır; ben gücümün bittiği yerde, her şeye rağmen, yok olucu bir harekete yönelmem.

Benim gücüm o zaman nereden geliyordu? Partiden, Parti Meclis Grubundan, gücümü ben buradan alıyordum. Bu konuda bütün organlarda gücümü kaybetmişim. Ordunun üst kademesinde de huzursuzluk başlamış. Onun için bir süre en çok bu konuda saldırıya uğrayan, Milli Eğitim Bakanı Yücel’le, Genel Müdür Tonguç’u onların da gönlünü alarak bir süre için bu şimşekleri bu olay üzerinden uzaklaştırmak istedim. Fakat sonradan demokratik hareketleri de başlatınca, olaylar öyle gelişti ki kendi cereyanında yürüdü ve bir an geldi ki artık köy enstitülerini, eski gücüyle, eski ruhuyla devam ettirmek olanakları benim elimden çıktı.” (Uyar, 2010, s. 271)

İnönü kendi yarattığı eseri yürütmekle yürütmemek arasında kalmıştı. Zira partisine seçim kaybettirecek komünistlik iddiaları vardı. Olumsuz eleştiriler arttıkça enstitülerin arkasında tam olarak durmamaya başlamıştı (Akandere ve Yıldız, 2017). Böylece enstitülerin kapanma süreci başlamıştı.

Köy Enstitülerinde okuyup mezun olan bazı öğrencilere göre enstitülerin kapanma nedenleri şöyledir: (Atıcı, 2010, s. 244, 259; Atıcı, 2011, s. 16)

Cılavuz Köy Enstitüsü mezunu Halise Apaydın:

Halkımızın, köylümüzün gerilikten, karanlıktan kurtulması, uyanması bazı çevrelerin işine gelmedi. Sömürü düzeni, gericilik bizde hâlâ geçerli ve güçlüdür. Bunların devrimcilere yapamayacağı kötülük yok. Bin bir iftira ile köy enstitülerini kapattılar.

Pazarören Köy Enstitüsü mezunu Eyüp Yaşar:

Köy Enstitülerini hiç kuşkusuz, 1946 yılında başlayıp 1950 seçimleriyle hız kazanan “karşı devrim hareketi” ve onların dış kaynaklı ortakları yıktı. Köy enstitülerinin yıkılışı toprak ağaları, mütegallibe, Doğu ve Güneydoğu’daki aşiret reisleri ve onların temsilcileri olan siyasi kadroların onlara verdiği bir ödün oldu.

İvriz Köy Enstitüsü mezunu Hacı Angı:

Her devrim bir azınlığın çıkarını zedeler. 1946’ya kadar başarıyla yürütülen köy enstitüleri denemesi de kimi çevrelerde korku, sonra tepki yarattı. Köylünün uyanacağından kaygılanan ağalar, çok partili yaşama geçildikten sonra kıyameti kopardılar. Enstitüleri karalamak için en çirkin iftiralara başvurdular. Bir yandan da kuramsal aydın geçinenler de enstitüleri karalayarak, ağalara, politikacılara yeşil ışık yakmaya başladılar. Bu arada ne olduysa köy enstitülerine oldu. Oy uğruna, özel çıkar uğruna enstitülerin öğretim yöntemleri ve adları değiştirildi.

Çalışmanın giriş kısmında köy enstitülerinin kurulmasında iki temel amaç güdüldüğü söylenmişti. Birincisi, öğretmensizlikten Türkiye’deki köylerin yüzde 85’inde okul bulunmamakta olup bu sorun köy enstitüleri sistemiyle çözülmek istenir. İkincisi ise yeni devletin gerçekleştirdiği Cumhuriyet devrim ve reformlarının halka/köylülere benimsetilmesi, içselleştirilmesi, hatta savunulmasıdır. Ancak Cumhuriyet devrimlerinden

rahatsız olup "Kemalizm"in güçlü olduğu zamanlarda bir köşeye çekilen toplumsal ve siyasal aktörler çok partili döneme geçiş sürecinde bu devrim ve uygulamalarına cephe almaya başladıkları gibi enstitülerin kurulmasındaki ikinci temel amacı sezinleyerek bu kuruma karşı da cephe almışlardır.

Aslında köy enstitülerine muhalefet daha kuruluş aşamasında ortaya çıkmıştı. 1940 yılında çıkarılan ve enstitülerin kurulmasını sağlayan 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu ve 1942 tarihinde kabul edilen 4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatı Kanunu'nun meclisteki görüşmelerinde çok sayıda milletvekilinin özellikle yasaların bazı maddelerine muhalefet ettikleri görülmüştür. Adnan Menderes, Celal Bayar, Refik Koraltan, Kazım Karabekir, Fuat Köprülü, Kazım Özalp, Sinan Tekelioğlu gibi ileride sisteme yönelik muhalif gelişmelerde ön planda olacak olanların da dâhil olduğu çok sayıda milletvekili de oylamaya katılmayarak tepkilerini göstermişlerdir.[10]

Çok Partili döneme geçiş ve sonraki süreçte de Meclis'te komünist yuvaları olmaktan, kızların namusunun kalmadığına kadar enstitülere yönelik olumsuz birçok eleştiri yöneltilmiştir. (Çakmak, 2007)

Köy enstitülerine muhalif cephe, milliyetçi/Türkçü ve muhafazakâr kanattan, çok partili süreçte iktidara alternatif olan Demokrat Parti'ye kadar geniş bir yelpazeyi kapsadığı gibi, enstitülerin açılmasını sağlayan Cumhuriyet Halk Partisi içinde de kendine yer bulmuştur.

İktidardaki Cumhuriyet Halk Partisi ve İnönü çok partili rejime geçiş sürecinde tepkileri göğüslemek ve sistemi savunmak yerine enstitülerin mimarı İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in tasfiyesini gerçekleştirmiştir. Bunun yanı sıra Yücel'in yerine gelen Reşat Şemsettin Sirer'in bakanlığı süresince köy enstitülerinin açılmasındaki amaç ve ruhu yok etmeye yönelik yasa, yönetmelik ve genelgeler çıkarılmasına, program değişikliklerine gidilmesine rıza göstermiştir. Mevzuatta yapılan değişikliklerin yanı sıra enstitülerin öğretmen ve yöneticileri hemen değiştirilir. Bunu yaparken hiçbir tepkiyle karşılaşmadığını şu sözlerle ifade eder:

"Bu müesseselerin fena gidişini önceden gördüm. …Tonguç Baba bütün hüsnüniyet sahiplerini, bütün iyi niyet sahiplerini iğfal etmişti. Tonguç babayı def ederken hiçbir mukavemetle karşılaşmadım. …icraatıma devam ederken, 500 kişi kadrodan 400 kişiyi ayırırken hiçbir taraftan güçlük görmedim, yardım gördüm." (TBMM, 1951)

Bakan Sirer'in bu uygulamalarıyla köy enstitüleri amaç ve işlevlerini büyük ölçüde kaybetmiştir. 1950 yılında enstitülere olumsuz yaklaşımını çeşitli platformlarda daha önceleri de ortaya koymuş olan Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile enstitülerin kapanma süreci başlamıştır. Meydana gelen bu iktidar değişikliği sonrasında köy enstitülerini kapanmaya götüren olumsuz, hatta "düşmanca" bir tavır takınılması ile ilgili çarpıcı tutumu TBMM'nin 19 Kasım 1951 günü gizli celse olarak yürütülen oturumda dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin ifadelerinde görmek mümkündür:

"Köy enstitülerini birçok hastalıklarla, birçok mikroplarla malul olarak devraldık. …komünizm manifestosu tercüme edilerek Hasanoğlan Enstitüsü'nün birtakım talebelerine dağıtılmış olduğunu tespit ettik. Bu iş bu kadar sistemli, bu kadar hainane idare edilmiştir.

Köy Enstitülerini nasıl teslim aldınız dediler. …Komünizmin telkin unsurlarından birisi de, aile mefhumunu yıkmak yok etmektedir. …Birtakım genç insanların komünizme inhimaklerini temin etmek için buldukları çare, para yerine serbest cinsi münasebettir. Gençler bununla avlanıyorlar arkadaşlar. Köy Enstitülerinin bir feci manzarası da budur.

[10] Ayrıntılı bilgi için bkz. Fevzi Çakmak, "Kuruluşundan Kapatılışına Kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi İçerisinde Köy Enstitülerine Yönelik Muhalefet", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, c. 6. S. 15, 2007/Güz, s. 221-250.

…Bu müesseselerde erkek kız çocuğu gece yan yana pavyonlarda yatar. Bu yüzden nice çocuklar düşmüştür. Bu gizli celsede söylenebilir. Nice köy kızları serbest fuhuşa teşvik edilmiştir." (TBMM, 1951)

İlginçtir ki köy enstitüleri hakkında bu suçlamalar dile getirilirken Cumhuriyet Halk Partisinden hiçbir üye söz almamış, bu savların aleyhinde bir girişimde bulunmamıştır.

Bakanın ifadeleri ve bütünüyle Meclisin tutumu köy enstitülerinin ömrünün sonuna geldiğini göstermiştir. Nihayet 1953-1954 Öğretim Yılı içerisinde çıkarılan 27 Ocak 1954 tarih ve 6234 sayılı "Köy Enstitüleri ile İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun" ile köy enstitüleri kapatılarak enstitüler "ilköğretmen okulları"na dönüştürülmüştür. (*Resmî Gazete*, 04.02.1954)

Ernis Köy Enstitüsü de bu kanunla kapatılmıştır. Bina ve arazileri üzerinde yeni yapı ve adıyla Alpaslan Öğretmen Okulu olarak bölgeye hizmet etmiştir.

Sonuç

Ernis Köy Enstitüsü, köy enstitüleri zincirinin son halkası olarak Aralık 1948'de Van İli Muradiye İlçesi Ernis Köyü'nde açılmıştır. Bu okulun açılmasından önce Ernis Köy Enstitüsü etki alanında bulunan başta Van olmak üzere Ağrı, Muş, Bitlis, Hakkâri illerindeki köy enstitülerinde okumak isteyen öğrenciler Erzurum Pulur Köy Enstitüsü ve Diyarbakır Dicle Köy Enstitüsü gibi uzak okullara gitmek zorunda kalmışlardır. Van'da bir enstitünün açılmasıyla birlikte köy enstitülerinde okumak isteyen bu öğrenciler köylerine daha yakın olan bu okula yönelmişlerdir.

Okul ilk açıldığı 1948-1949 Öğretim Yılı'nda okul müdürü de dâhil olmak üzere 14 kişiden oluşan öğretim kadrosu ve toplam 218 öğrencisiyle eğitim öğretime başlamıştır. Daha sonraki yıllarda öğrenci sayısı artmış olup okulun öğretmen okuluna dönüştürüldüğü 1953-1954 Öğretim Yılında 437 öğrenciye ulaştığı görülmüştür.

Ernis Köy Enstitüsü diğer köy enstitüleri gibi yatılı okul olarak açılmıştır. Eğitim öğretimin yanı sıra barınma, beslenme, giysi, ders araç gereçleri gibi ihtiyaçlar ücretsiz olarak sağlanmıştır. Bu haliyle öğrencilerin ailelerine hiçbir ekonomik sorumluluk yüklenmemiştir.

Okulun enstitü olarak mezun ettiği öğrenci sayısı 1950-1951 Öğretim Yılı'nda 42, 1951-1952 Öğretim Yılı'nda 49 olmak üzere yalnızca 91 öğrenci olabilmiştir. 1952-1953 Öğretim Yılı'nda ise 1951 Yılı'nda enstitülerin öğrenim süresi beş yıldan altı yıla çıkarılmış olması nedeniyle mezun vermemiştir. Okulun 1948-1949 ÖğretimYılı'nda birinci sınıfa başlayan öğrencileri ise enstitünün öğretmen okuluna dönüştürüldüğü 1953-1954 Öğretim Yılı'nda Okulu bitirmeleri nedeniyle "öğretmen okulu mezunları" olmuşlardır. Bu haliyle Ernis Köy Enstitüsü, köy enstitüleri içerisinde en az mezun veren okul durumunda kalmıştır.

Sayıları az da olsa enstitüden mezun olan bu öğrenciler Van ve çevresindeki illerin okullarına atanmışlar ve görevli oldukları bölgelere eğitim hizmeti götürmüşlerdir. Böylece bazı köyler de ilk defa okula ve öğretmene kavuşmuşlardır.

Enstitünün kurulduğu yer şehir merkezinden uzak olması nedeniyle öğrenciler neredeyse bütün zamanlarını bu 150 dönümlük kampüs içerisinde geçirmişlerdir. Ders zamanları dışında kalan serbest zamanlarında öğrenciler; kitap okumak, müzik dinlemek ve çeşitli müzik aletleri çalmak, futbol, voleybol, dama ve satranç gibi oyunlar oynamak ve zaman zaman da kaçamak yaparak okul çevresinde kırlarda gezinmek gibi faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Öğrenciler bunların dışında ayrıca tarımsal üretim faaliyetlerinde de yer almışlardır. Öğretmenlerinin gözetiminde ve onlarla birlikte enstitünün tarıma ayrılan arazilerinde

kavun, karpuz, salatalık, domates, biber, patlıcan, fasulye gibi tarımsal ürünler yetiştirmişlerdir.

Tüm bu faaliyetleri ile birlikte Aralık 1948'de açılan Ernis Köy Enstitüsü, Ocak 1954'e kadar enstitü olarak eğitim öğretim hizmeti vermiş, 27 Ocak 1954 tarihinde çıkarılan bir yasayla kapatılmıştır. Bu kapatılma öğretmen okuluna dönüştürme biçiminde olmuştur. Bu gelişme ile adı da değiştirilmiş ve Alpaslan İlköğretmen Okulu adını almıştır.

Ernis Köy Enstitüsü'nün açılması aslında dönemin havası ile uyuşmamaktadır. Zira çok partili döneme geçiş sürecinde köy enstitülerine karşı olumsuz düşünce ve yaklaşımlar başlamıştır. Bu olumsuz yaklaşım yalnızca toplumun bazı kesimlerinde ve muhalefet partilerinde görülmemiş, enstitüleri kuran Cumhuriyet Halk Partisi içinde de gözlenmiştir. Bu olumsuz yaklaşım yalnızca düşünce alanında kalmamış, uygulamada da kendini göstermiştir.

Bu bağlamda Cumhuriyet Halk Partili dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer tarafından köy enstitülerinin beyni olarak da adlandırılan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü 1947 yılında kapatılmıştır. Ayrıca Köy Enstitülerinin programı değiştirilmiştir. Belki bundan da önemlisi bu okullara köy enstitüsü ruhunu veren/aşılayan yönetim ve öğretim kadrosunun neredeyse tamamı değiştirilmiştir. Bakan bunları yaparken partisinin hiç zorluk çıkarmadığını, bilakis yardım gördüğünü ifade etmiştir.

1950 Yılı'ndaki iktidar değişikliği sonrasında enstitülere yönelik olumsuz yaklaşım daha belirginleşmiş ve nihayet yukarıda da verildiği üzere 27 Ocak 1954 tarihinde çıkarılan "Köy Enstitüleri ile İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun" ile Ernis Köy Enstitüsü de dâhil olmak üzere bütün köy enstitüleri kapatılmış/öğretmen okuluna dönüştürülmüştür.

Kaynakça

Akandere, O. ve Yıldız, N. (2017). Köy enstitülerinin ideolojik yapısı. *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 17(35), 275-316.

Aksakal, E. (2018). Türkiye'de halkçılığın kaynağı ve tebaadan halka zihnî dönüşüm. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 917-932.

Akşin, S. (1997). *Ana çizgileriyle Türkiye'nin yakın tarihi 1789-1980*, c. 2, İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.

Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi MÖ 1000-MS 2012*, Ankara: Pegem Akademi.

Anadolu Üniversitesi, (2013). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi 2*, C. Eraslan (Ed.), Eskişehir.

Atıcı, E. (2011). *Anadolu'da aydınlanma ateşini yakanlar 2-köy enstitülülerle söyleşiler 2*, Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.

Atıcı, E. (2010). *Anadolu'da aydınlanma ateşini yakanlar-köy enstitülülerle nehir söyleşiler*, Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.

Aydemir, S. S. (2014). Cumhuriyet döneminde liselerin tarihi gelişimi (Antalya Lisesi örneği). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 164-184.

Aydın, R., Şahin, H. vd., (2008). Türkiye'de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 119-142.

Devlet İstatistik Enstitüsü. (1963). *Millî eğitim istatistikleri meslek, teknik ve yükseköğretim 1953-1960*, (Ankara).

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM). (1950). *Millî eğitim meslek, teknik ve yükseköğretim istatistikleri 1948-1949*, Ankara: Türkiye Matbaacılık ve Gazetecilik A.O.

BİGM. (1952). *Millî eğitim meslek, teknik ve yükseköğretim istatistikleri 1949-1950*, Ankara: Doğuş Ltd. O. Matbaası.

Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü. (1927). *28 Teşrinievvel 1927 umumî nüfus tahriri*.

Başgöz, İ. (2010). Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de eğitimin genel görünümü. *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu 7-9 Aralık 2005*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Binbaşıoğlu, C. (1995). *Türkiye'de eğitim bilimleri tarihi*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Cambridge. (2016). *Türkiye tarihi modern dünyada Türkiye 1839-2010*. R. Kasaba (Ed.), c. 4 İstanbul: Kitap Yayınevi.

Çakmak, F. (2007). Kuruluşundan kapatılışına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde köy enstitülerine yönelik muhalefet. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 221-250.

Doğan, E. (2019). II. Meşrutiyet döneminden cumhuriyetin kuruluş yıllarına halkçılık fikrinin gelişimi. *İnsan ve İnsan Dergisi*, 6(20), 131-144.

Ergün, M. (2006). Atatürk döneminde öğretmen yetiştirme. *Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu (16-17 Mart 2006) Bildirileri*, Ankara: Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 215-224.

Erichsen, R. ve Fest, J. (1990). Die dorfinstitute in ausländischen schriften. *Zeitschrift für Türkeistudien*, 3(2), 295-308.

Karayaman, M. (2008). Cumhuriyet döneminde Türk ocaklarının köycülük ve sağlık alanındaki faaliyetleri. *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6, 135-160.

Kardaş, A. (2017). Cumhuriyet dönemi'nde bir hareketin son temsilcisi: Ernis Köy Enstitüsü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(48), 184-190.

Kayaçelebi, Ü. (23.01.2017). Ernis Köy Enstitüsü. *Bölge Gazetesi* (Van).

Kirby, F. (2012). *Türkiye'de köy enstitüleri*, İstanbul: Tarihçi Kitabevi.

Korkmaz, F. vd. (2013). Türkiye'nin öğretmen yetiştirme problemi (1923-1954 yılları arası). *ASOS Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 155-167.

Köni, Y. K. (1948). Yeni açılan bir kültür yuvası: Ernis Köy Enstitüsü. *Ülkü*, 24, 14-17.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (1945). *Tebliğler Dergisi*. 356.

MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. (2007). *Tarihî 100 lise*, Ankara: MEB Yayınları.

Özer, U. (1995). Cumhuriyet döneminde Türk kadının eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 1-12.

Öztürk, C. (1996). *Atatürk devri öğretmen yetiştirme politikası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Resmî Gazete, Tarih 04.02.1954, Sa. 8625.

Sarı, M. ve Uz, E. (2006). Cumhuriyet döneminde köy eğitmen kursları. *TUHED Turkish History Education Journal*, 6(1), 29-55.

Sönmez, Ş. (2013). Köy eğitmenleri ve kadro sorunları. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 1, 50-61.

Stone, F. A. (1974). Rural revitalization and the village institutes in Turkey: sponsors and critics. *Comparative Education Review*, 18(3), 419-429.

Stone, F. A. (1967). Villages institutes in Turkey. *Journal of International Education*, 36(3), 36-55.

Şimşek, G. ve Mercanoğlu, C. (2018). Bir planlama örneği olarak köy enstitüleri deneyimi. *Planlama*, 28(3), 261-281.

TBMM. (19.11.1951). *Tutanak Dergisi*, dönem 9, c. 10, Toplantı 2, (kapalı oturum).

Türkiye İstatistik Kurumu. (2006). *İstatistikî göstergeler 1923-2005*, Ankara.

Uyar, H. (Yayına Hazırlayan). (2010). *Topraktan parlamentoya Muammer Erten*, İstanbul: Boyut.

Vexliard, A. ve Aytaç, K. (1964). The village institutes in Turkey., *Comparative Education Review,* 8(1), 41-47.

Yıldırım, İ. ve Vural, Ö. F. (2014). Türkiye'de öğretmen yetiştirme ve pedagojik formasyon sorunu. *Journal of Teacher Education and Educators*, 3(1), 73-90.

Yücel, H. A. (1994). *Türkiye'de orta öğretim*, Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri, Fon Kodu 30.18.1.1, Yer No 522.1, tarih 27.07.1922, Dosya 184-2.
Ernis Köy Enstitüsü Öğretmen ve Memur Sicil Defteri.
Ernis Köy Enstitüsü Müstahdemler Sicil Defteri.
Ernis Köy Enstitüsü Sınıf Geçme Defteri.
Ernis Köy Enstitüsü Öğrenci Kütük Defteri
Ernis Köy Enstitüsü Diploma defteri

İnternet Kaynakları

TUİK, Yıllara ve cinsiyete göre il, ilçe merkezleri ve belde, köyler nüfusu 1927-2018, http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist, erişim 03.10.2019.